

خلاصه گزارش بررسی مسئله «بازماندگی از تحصیل» و «بی‌سوادی» در نظام آموزش و پرورش ایران

بازماندگی از تحصیل و بی‌سوادی دو مسئله اجتماعی هستند که پیامدهای زیانباری برای فرد و جامعه دارند. این دو مسئله متأثر از عوامل مختلفی همچون فقر، محرومیت، ناآگاهی، عدم دسترسی به فرصت‌های برابر آموزشی و غیره به وجود آمده‌اند.

در این گزارش به بررسی مسئله «بازماندگی از تحصیل» و «بی‌سوادی» در دو سطح توصیف آماری و مطالعه طولی اسناد، قوانین و مقررات مرتبط پرداخته شده است و از مهمترین یافته‌های آن عبارتند از:

به سبب وجود تعاریف مختلف از پدیده «بازماندگی از تحصیل» و «بی‌سوادی»، با نوعی تشتت آماری در این دو حوزه مواجه هستیم. آمار آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ حاکی از وجود ۷۴۷,۹۱۱ نفر بازمانده در همه مقاطع آموزشی است. این درحالی است که اطلاعات مربوط به تعداد کودکان معلول بازمانده از تحصیل و کودکان فاقد هویت (بی‌شناسنامه) تفکیک نشده و در اختیار نیست. مطابق سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ تعداد افراد ۱۹-۶ ساله‌ای که به طور کلی خارج از مدرسه هستند، ۲,۳۸۶,۱۲۰ نفر است که با کسر تعداد تخمینی جمعیت واقع در سنین ۱۸-۱۹ سال، میزان بازماندگان از تحصیل به حدود ۱,۷۳۸,۷۵۱ نفر می‌رسد.

با وجود سه برنامه راهبردی در راستای ریشه‌کنی بی‌سوادی جمعیت زیر ۵۰ سال، به ترتیب در سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۹۴، ۱۳۹۶ و ۱۳۹۹، هم‌اکنون نزدیک به ۹ میلیون بی‌سواد در کشور وجود دارد.

علی‌رغم وجود بیش از سی قانون در حوزه اجباری و رایگان کردن آموزش و سوادآموزی و اجرای برنامه‌های متعدد، همچنان با پدیده بی‌سوادی و بازماندگی از تحصیل مواجه هستیم. این قوانین و سیاست‌ها بیشتر بر مسئولیت خانواده‌ها درخصوص فرستادن کودکان به مدرسه تأکید دارند تا مسئولیت نظام آموزشی، این درحالی است که براساس گزارش‌ها سهم ناچیزی از علل بازماندگی از تحصیل «موارد مربوط به والدین» می‌باشد و عدم دسترسی به امکانات آموزش و فقر سهم عمده‌ای در این‌باره دارد.

بر پایه همه آنچه که گذشت، می‌توان چنین پیشنهاد داد:

- مجلس شورای اسلامی به‌جای وضع قوانین در خصوص اخذ جریمه یا پیگرد قضایی اولیا و متخلف و مجرم دانستن آنها، بر «تکلیف دولت به آموزش رایگان» و دسترس‌پذیر کردن امکانات آموزشی برای همگان اصرار نظارت داشته باشد.
- ساختارهای قانونی و تشکیلاتی حوزه سوادآموزی و چگونگی ادامه فعالیت سازمان نهضت سوادآموزی در راستای انسداد مبادی بی‌سوادی و تحت پوشش قرار دادن کودکان بازمانده از تحصیل مورد توجه بازنگری قرار گیرد (موضوع دستور مقام معظم رهبری تاریخ ۱۳۸۷/۱۱/۳۰).

- وزارت آموزش و پرورش با همکاری وزارت کشور، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، مرکز آمار ایران، سازمان ثبت احوال کشور، شهرداری، سازمان‌های مردم‌نهاد و موسسات غیردولتی مکلف به شناسایی و جذب کودکان لازم‌التعلیم بازمانده از تحصیل و ثبت اطلاعات اسمی، مشخصات و نشانی افراد بی‌سواد کشور می‌باشد.

معاونت پژوهش‌های
اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات
اجتماعی

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:
۲۱۰۱۶۳۸۸

تاریخ انتشار:
۱۳۹۸/۱/۲۰